

한국·몽골 관계 심화발전을 위한 새로운 협력 방향 모색

2013
한국통증학회
제33차 국제학술대회

15:20~17:50 제3분과 어학/문학

좌장 : 이성규 (단국대)

몽골비사에서의 몽골문자 받침법 전사

B. Sumiyabaaatar (울란바atar 씨)

한국동학회 The Korean Association for Mongolian Studies

Нууц Товчоо ба монгол хэлний дэвсгэрлэх ёс 몽골비사(秘史)에서의 위율진자(偉兀眞字) 반침법 전사(轉寫)

B.Sumiyabaatar(몽골울라앙바아타르^{*1} 대학교

한국학중앙연구원^{*2)}

01. Шагж "хувилагч (**хүчилүүч** qubiluyči), хувилгагч (**хүчилүүч** qubilyayči) үсгийн дүрэм"

02. Нууц Төвчоондоо дэвсгэр үсгийг галигласан нь

03. Нууц Төвчоон дахь дэвсгэр үсгийн давтамж

04. Төвч гаргалга

01. Монгол Худам (**Худам**-а) үсгийн зөвбичих дүрэмд дэвсгэрлэх ёс хэмээн нэгэн чухал хууль байдаг билээ. Дэвсгэрлэх ёс, дэвсгэр үсгийг сайтар эс гүүрэх бөгөөс, худам монголоор хэзээ ч зөв бичиж чаддаггүй байнам. Элэг эмтэрм, өр (**өргөн** өгүй) овдом хувь заяат, худам монгол бичгийн агуу дуурисхалт (**dayurisqaltu**) их бичгийн хүн – Шагж багштан, уул гоц ёсыг хувилагч (**qubiluyci**), хувилгагч (**qubilyayci**) үсгийн дүрэмд зангидааж, дэлгэр жишээгээр тодлон бичиж үлдээсн байдгийг нэхэн саная:

- ቤርሃ (ol), ቤርባ (olba), ቤርባሱ (olbasu), ቤርባቸ (olbaču),
ዤርባው (olbau), ቤርያባብ (olčayabai), ቤርጅ (olji), ቤርյוק (oljuqui), ቤርጅ (olju),
ዤርቱያይ (oltuyai), ቤርሂያይ (olsuyai), ቤርዳባይ (oldabai), ቤርታል-አ (oltal-a),
ዤርዳይ (oldav), ቤርቁ [ügei] (olqu [ügei]), ቤርያልባይ (olyayulbai), ቤርዩባይ (olyubai),
ኩል ይጠል እና (kemen bičikü atal-a),
ዤርን (olUn), ቤርሂሳን (olUysan), ቤርትን (olUytun), ቤርቻድ (olUyčid),
ዤርትናን (olUltain), ቤርሉ [ügei] (olUl [ügei]), ቤርን አ (olUn-a), ቤርን የ (olUy-a),
ዤርሩ አ [odbai] (olUr-a [odbai]), ቤርዩ (olUyu), ቤርሂ [ügei] (olUsi[ügei]), ቤርሙል (olUmal),
ዤርኑ (olUnam), ቤርም አ (olUm-a), ቤርሙ (olUmui), ቤርሙ (olUmu),
ዤርማ ያ (olUmaγča), ቤርሉ ያ (olUluγ-a), ቤርያድ (olUyad), ቤርቻድና (olUyadui),
ዤርቻድና (olUyužin), ቤርቻድና (olUyujai)
ኩል ይጠል እና (kemen bičikü ba),

• ቤርሃ (tegüs), ቤርሃበ (tegüsbe), ቤርሃበዎ (tegüsbei), ቤርሃበሱ (tegüsbesü),
ዤርሃበቂ (tegüsbečü), ቤርሃበዎ (tegüsbeü), ቤርሃቃገበል (tegüsčegebel), ቤርሃቃ (tegüsči),
ዤርሃቃቂ (tegüsčükü), ቤርሃቃ (tegüsčü), ቤርሃቃቂ (tegüstügei),
ዤርሃቃቂ (tegüssügei), ቤርሃቃ ይ (tegüstel-e), ቤርሃቃ ይ (tegüsdeg), ቤርሃቃ
(teguskü), ቤርሃቃ (tegüsgebe), ቤርሃቃቃ (tegüsgegülbe),
ኩል ይጠል እና (kemen bičikü bögetel-e),

ዤርሃን (tegüsün), ቤርሃን (tegüsÜgen), ቤርሃን (tegüsÜgtün), ቤርሃን (tegüsÜgtün),
(tegüsÜgsed), ቤርሃን (tegüsÜgčid), ቤርሃን (tegüsÜltei), ቤርሃን (tegüsÜl
[ügei]), ቤርሃን (tegüsÜn-e), ቤርሃን (tegüsÜy-e), ቤርሃን ይ (tegüsÜr-e [odbal]),
ዤርሃን (tegüsÜyü), ቤርሃን (tegüsÜsi [ügei]), ቤርሃን (tegüsÜsi [ügei]),
(tegüsÜnem), ቤርሃን (tegüsÜm-e [yaγum-a]), ቤርሃን (tegüsÜmüi),
(tegüsÜmü), ቤርሃን (tegüsÜmegče), ቤርሃን (tegüsÜläge),
(tegüsÜged), ቤርሃን ይ (tegüsÜge [edüi]), ቤርሃን (tegüsÜgedüi),
ዤርሃን (tegüsÜgjin), ቤርሃን (tegüsÜgjei)
ኩል ይጠል እና (kemen bičikü kiged),

- **કુર** (kür), **કુરબે** (kürbe), **કુર્બેસુ** (kürbesü), **કુર્બેચુ** (kürbecü), **કુર્બેબુ** (kürbeü), **કુર્ચેગેબે** (kürçegebei), **કુર્ચિ** (kürçi), **કુર્ચુકું** (kürçükü), **કુર્ચુ** (kürçü), **કુર્ડુગે** (kurdügei), **કુર્સુગે** (kürsügei), **કુર્ડેબે** (kürdebei), **કુર્તેલ** (kürtel-e), **કુર્ડેગ** (kürdeg), **કુર્કુ** (kürkü [ügei]),
કુર્ગેબે (kürgebei), **કુર્ગેગુલ્બે** (kürgegülbei)
 કેમેન બિચ્કુ અટાલ-એ (kemen bičikü atal-a),
કુરુન (kürÜn), **કુરુંગ્સેન** (kürÜgsen), **કુરુંગ્સેડુન** (kürÜgtün), **કુરુંગ્સેડેદ** (kürÜgsed),
કુરુંગ્સેચિદ (kürÜgcid), **કુરુંગ્સેલ્ટૈ** (kürÜltei), **કુરુંગ્સેલી** (kürÜl [ügei]), **કુરુંગ્સેયે**
 (kürÜn-e), **કુરુંગ્સેયે-એ** (kürÜy-e), **કુરુંગ્સેઓબાઈ** (kürÜr-e [odbai]), **કુરુંગ્સેયુ**
 (kürÜyü), **કુરુંગ્સેયુસી** (kürÜsi [ügei]), **કુરુંગ્સેયુનેમ** (kürÜnem), **કુરુંગ્સેયુમેગ્ચે**
 (kürÜm-e [yawum-a]), **કુરુંગ્સેયુમી** (kürÜmü), **કુરુંગ્સેયુમુ** (kürÜmegče),
કુરુંગ્સેયુલ્ગે (kürÜlige), **કુરુંગ્સેયુગેડ** (kürÜged), **કુરુંગ્સેયુગેડુ** (kürÜge [edüi]),
કુરુંગ્સેયુગેડુદી (kürÜgedüi), **કુરુંગ્સેયુગુજીન** (kürÜgüjin), **કુરુંગ્સેયુગુજી** (kürÜgüjei)
 કેમેન બિચ્કુ બા (kemen bičikü ba),
 • **ઉયિલે** (üyiled), **ઉયિલેદ્બે** (üyiledbe), **ઉયિલેદ્બેસુ** (üyiledbesü), **ઉયિલેદ્બેચુ**
 (üyiledbečü), **ઉયિલેદ્બેબુ** (üyiledbeü), **ઉયિલેદ્ચેગેબે** (üyiledčegebei), **ઉયિલેદ્ચી** (üyiledchi),
ઉયિલેદ્ચેકુકું (üyiledcükü), **ઉયિલેદ્ચેકું** (üyiledcükü), **ઉયિલેદ્ચેટુલ્ગે** (üyiledtegbeil),
ઉયિલેદ્ચેટુગે (üyiledtügen), **ઉયિલેદ્ચેસુગે** (üyiledsügei), **ઉયિલેદ્ચેટેલ-એ**
 (üyiledtel-e), **ઉયિલેદ્ચેદેગ** (üyileddeg), **ઉયિલેદ્ચેકુ** (üyiledkü [ügei]), **ઉયિલેદ્ચેબે**
 (üyiledgebei), **ઉયિલેદ્ચેગુલ્બે** (üyiledgegülbei)
 કેમેન બિચ્કુ બોગેટેલ-એ (kemen bičikü bögetel-e),
ઉયિલેદુન (üyiledÜn [tegüsbei]), **ઉયિલેદુગ્સેન** (üyiledÜgsen [ügei]),
ઉયિલેદુગ્તુન (üyiledÜgtün), **ઉયિલેદુગ્સેડ** (üyiledÜgsed), **ઉયિલેદુગ્ચિદ**,
ઉયિલેદુલ્ટૈ (üyiledÜltei), **ઉયિલેદુ** (üyiledÜl [ügei]), **ઉયિલેદુન-એ**
 (üyiledÜn-e), **ઉયિલેદુયે** (üyiledÜy-e), **ઉયિલેદુર** (üyiledÜr-e [odbai]),
ઉયિલેદુયુ (üyiledÜyü), **ઉયિલેદુસી** (üyiledÜsi [ügei]), **ઉયિલેદુમેલ**
 (üyiledÜmel [ed]), **ઉયિલેદુનેમ** (üyiledÜnem), **ઉયિલેદું** (üyiledÜm-e
 [yawum-a]), **ઉયિલેદુમી** (üyiledÜmü), **ઉયિલેદુમુ** (üyiledÜmü), **ઉયિલેદુલ્ગે**
 (üyiledÜlige), **ઉયિલેદુગેડ** (üyiledÜged), **ઉયિલેદુ** (üyiledÜge [edüi]), **ઉયિલેદુગેડુદી**
 (üyiledÜgedüi), **ઉયિલેદુગુજીન** (üyiledÜgüjin), **ઉયિલેદુગુજી** (üyiledÜgüjei),
 કેમેન બિચ્કુ કિગે (kemen bičikü kigel),
 • **અબ** (ab), **અબ્ચા** (abči), **અબ્ચાયાબાઇ** (abčayabai), **અબ્ચુકુ** (abčuqui), **અબ્ચુ** અણદુ
 (abču [irebei]), **અબ્તુયાઇ** (abtuγai), **અબ્સુયાઇ** (absuγai), **અબ્તાબાઇ** (abtabai), **અબ્તાલ** (abtal-a),
અબ્તાય (abtay), **અબ્તિ અણા** (abqu [ügei]), **અબ્કાયલ્બાઇ** (abqaγulbai),
 કેમેન બિચ્કુ અટાલ-એ (kemen bičikü atal-a),
અબુબા (abUba), **અબુબાસુ** (abUbasi), **અબુબાચુ** (abUbaču), **અબુબા**
 (abUbau), **અબુન** (abUn [odbai]), **અબુસાન** (abUsan [ügei]), **અબુયતુન**
 (abUytun), **અબુયસાદ** (abUysad), **અબુયચિદ** (abUγcid), **અબુલ્તાઈ** (abUltai), **અબુલ**
 (abUl [ügei]), **અબુન-એ** (abUn-a), **અબુય-એ** (abUy-a), **અબુર** (abUr-a
 [odbai]), **અબુયુ** (abUyu), **અબુસી** (abUsi [ügei]), **અબુમાલ** (abUmal [ed]),
અબુનામ (abUnam), **અબુમાયામ** (abUm-a [yawum-a]), **અબુમુ** (abUmui),
અબુમુ (abUmu), **અબુમાયચા** (abUmaγča), **અબુલુય-એ** (abUluy-a), **અબુયાદ** (abUγad),

անտ (abUγ-a [ediü]), անդու (abUγadui), անյուն (abUγujin),
 անյույ (abUγu(jai) կեմեն բիշիկ (kemen bičikü ba),
 անբա (qan), անբա (qanba), անբաս (qanbai), անբաչ (qanbasu), անբաչ (qanbaču),
 անբաւ (qanbau), անչայա (qančaγabai), անյու (qanju), անյուք (qanjuqui), անյու
 գյուշե (qanju [güyičebei]), անտու (qantuγai), անտալ (qantal-a), անդայ (qanday),
 անգքու (qangqu [ügei]), անցավլե (qangγaγulbai), անցաբ (qangγabai),
 [kemen bičikü bögetel-e]
 անյունշե (qanUn [güyičebei]), անյունսան (qanUγsan [ügei]), անյունսան
 (qanUγtun), անյունսադ (qanUγsad), անյունչիդ (qanUγčid), անյունսալթ (qanUltai), անյուն
 (qanUl [ügei]), անյունսա (qanUn-a), անյունսա (qanUy-a), անյունսամ (qanUr-a [uuγuba]), անյունսա (qanUyu), անյունսասի (qanUsi [ügei]), անյունսամ (qanUnam),
 անյունսամ (qanUnam-a [bolbai]), անյունսամ (qanUmui), անյունսամ (qanUmu), անյունսամ
 (qanUmaγča), անյունսալ (qanUluγ-a), անյունսալ (qanUγad), անյունսալ (qanUγ-a
 [edüi]), անյունսա (qanUγadui), անյունսա (qanUγu(jai)), անյունսա (qanUγu(jai))
 կեմեն բիշիկ յերժե մետւ (kemen bičikü jerge metü) . . . « հովանու առաջարկ առաջարկ առաջարկ . . . հովանու »
 առաջարկ առաջարկ . . . ՀՀՀ - ԵԵԵ առաջարկ » »

02. Нууц Товчоонкоо дэвсгэр үсгийг галигласан нь

Монгол Худам (qudm-a) бичгийн дэвсгэр үсгүүд нь:

-b- -b ;
 -γ- -γ ;
 -g- -g ;
 -r- -r ;
 -s- -s ;
 -d- -d ;
 -n- -n ;
 -m- -m ;
 -l- -l ;

-ng- -ng гэсэн 10 үсэг, 20 хэлбэртэй.

Нууц Товчоон дахь үндсэн хэлбэр ба дэвсгэр үсгийн дуудлага өөр. Үндсэн хэлбэрийн арын эгшигийг дуудах ба дэвсгэр үсгийн арын эгшигийг бараг дуудахгүй. Түүнийг мэдүүлэхийн тул Нууц Товчоог галигласан МЭРГЭД том жижиг (цүүшгэрдүү) ба байрилаар (баруун доод онцлогт) ялгаж өгсөн байна. Бид дуудлагыг ром үсгээр галиглахдаа арын эгшигийг ト p_i ト p_j, 克 k'_i 克 k'_j, 乞 k'_i 乞 k'_j, 思 s_i 思 s_j, 失 sh_i 失 sh_j, 你 n_i 你 n_j, 木 m_i 木 m_j, 勒 l_i 勒 l_j, 赤 ch' 赤 ch', 山而 ér гэж том жижигээр, өгнэсэн ба дооши ташаалдсан бяцхан хэлбэрээр ялган зааглаж өгсөн.

Нууц Товчооны нангийн тогтолцоотой болохыг монгол дэвсгэр үсгийг хэрхэн зөв галигласнаар харуулах болно.

Одоо, Нууц Товчоонкоо гарч байгаа дэвсгэр үсгүүдийг уугал хэлбэртэй нь зэрэгцүүлэн үзүүлье:

Нууц Товчоон дахь дэвсгэр үсэг	Нууц Товчоон дахь үндсэн хэлбэр
ト p _i 161 дугаарт үсэг	ト p _j 148 дугаарт үсэг
不 p _i 487 дугаарт үсэг	不 p _j 052 дугаарт үсэг
克 k' _i 028 дугаарт үсэг	克 k' _j 217 дугаарт үсэг
舌山而 ér 053 дугаарт үсэг	байхгүй.
黑 h _i 058 дугаарт үсэг	байхгүй.
乞 k' _i 563 дугаарт үсэг	乞 k' _j 181 дугаарт үсэг
舌兒 (жижгээр байхгүй)	兒 ér 017 дугаарт үсэг
思 s _i 377 дугаарт үсэг	思 s _j 010 дугаарт үсэг
失 sh _i 421 дугаарт үсэг	失 sh _j 159 дугаарт үсэг
惕 t' _i 090 дугаарт үсэг	байхгүй.

你 n̥ 328 дугаарт үсэг	你 n̥ 075 дугаарт үсэг
木 m̥ 302 дугаарт үсэг	木 m̥ 150 дугаарт үсэг
勒 l̥ 040 дугаарт үсэг	勒 l̥ 552 дугаарт үсэг
汎 l̥ 401 дугаарт үсэг	байхгүй.
泐 l̥ 437 дугаарт үсэг	байхгүй.
赤 ch̥ 323 дугаарт үсэг	赤 ch̥ 032 дугаарт үсэг ийм байна.

1. - S - , - S дэвсгэр (debisger)

- s -, - s дэвсгэрийг Нууц Товчоонд дараахи дөрвөн янз ханз үсэг оруулан тэмдэглэсэн байдаг:

- ① 010 思 사 si
- ② 377 思 사 si
- ③ 421 失 실 shi
- ④ 323 赤 죽 ch̥i

1-① Дэвсгэр (debisger) 010 思 사 si

Дэвсгэр 010 思 사 si нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний -S-, -S тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 010 思 사 si -гээр тэмдэглэсэн, дунд орсон -s - дэвсгэрт 101 үг, адагт орсон 107 үг буй. - s - 010 思 사 si дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, Мөрнөө гардгаас толилуулая:

思 사 si 010 үгийн дунд.

002-036-038-010-162 qoyimaSču/oyimaSču.10.1 - IV.131-5.

006-040-181-010-061-059 tolkiStal-a.10.2 - I .56-10.

014-013-010-162 hüneSčü/ünüSčü.10.3 - I .55-10; X .245-63.

016-072-010-162 üliSčü.10.4 - XII.277-22.

016-110-010-109 uruSquan.10.5 - II .81-10.

016-115-010-125-514 üjeSkülen.10.6 - VII.208-32.

018-052-010-162 debiSčü.10.7 - XI.254-59.

019-010-022-040 eSkel.10.8 - III.117-6.

019-016-010-022-044 e'üSkeJü/egüSgeJü.10.9 - I .54-3; 64-7; III.107-9; IV.133-11.

019-016-010-022-045 e'üSkepe/egüSgebe.10.10 - II .94-8.

019-016-010-112 e'üSken/egüSgen.10.11 - II .94-8.

019-016-010-162 e'üSčü/egüSčü.10.12 - IV.133-19; 141-23.

019-066-010-027 emeStü.10.13 - III.121-25; VIII.207-6.

019-104-010-083-035 erüSsügei/elüSsügei.10.14 - IV.145-43.

019-110-010-031-016-330 erüSte'üče/ereSdegüJe.10.15 - II .91-4.

019-110-010-031-125-182-270 erüSteküyeče/ereSdeküi-eče.10.16 - XI.254-22.

019-110-010-045 erüSbe.10.17 - III.112-1.

019-110-010-162 erüSčü.10.18 - III.111-7.

019-150-010-022-028 emüSkeg.10.19 - II .96-11. ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчоонд, дунд орсон 思 사 si 010 дэвсгэрт 101 үг буй (жисийн төвчлөв).

思 사 si 010 үгийн адагт.

002-026-010 qo'aS/gowaS.10.102 - VII.197-6; 241-3.

002-036-027-010 qoyituS.10.103 - II .91-7.

002-041-016-059-010 qoči'ulaS/qožiyulaS.10.104 - I .27-2.

- 002-110-059-010 ᠱୁରୁସ/gorluS.10.105 - VI.182-2,3.
- 006-019-092-010 tö'eleS/tükeleS.10.106 - X.239-13.
- 006-046-210-010 tö'ölis/tögüliS.10.107 - VIII.207-[10].
- 006-125-010 tögüsS.10.108 - V.157-3.
- 008-009-010 čengkiS/činggiS.10.109 - I .1-1; 59-3; III.123-16; 124-1; 125-1,9; 126-1;
- 013-101-010 nuraS.10.110 - IV.143-5.
- 015-059-016-010 čala'uS/čalayuS.10.111 - II .93-9.
- 015-073-010 čaqaS/čaqaS.10.112 - IV.140-11.
- 016-017-027-010 urtuS.10.113 - XII.274-5.
- 016-022-010 ügeS.10.114 - II .78-16,16; III.107-1,3; IV.127-8; 136-26,28; V.153-14,14,15; ...
(016-022-377)
- 016-040-093-010 ültüs/ildüs.10.115 - III.124-18.
- 016-050-093-010 uriduS.10.116 - III.117-1.
- 016-084-010 ubiS.10.117 - X.230-11.
- 016-104-010 uluS.10.118 - I .64-2,5; II .73-4; 81-1; III.106-16; 109-5,110-1,14; 121-15,20; ...
- 016-338-010 uwaS.10.119 - II .102-6; III.105-18; 109-9; 111-1; 117-5; 120-21.
- 019-020-010 ereS.10.120 - II .75-2; III.123-13.
- 019-032-022-010 ečigeS.10.121 - V.149-51;
- 019-043-010 ekeS.10.122 - II .72-1,4; 74-2; 79-3.
- 019-052-022-010 ebügeS.10.123 - IV.133-2,6,14; 136-13; IX.214-13; XII.266-13.
- 019-066-010 emeS.10.124 - I .41-4; VIII.207-[7]; X.241-4.
- 021-009-010 tenggiS.10.125 - VIII.199-13.
- 021-042-010 tenggiS.10.126 - I .1-3. ...
- 284-(264)-073-010 ᠰୋଲଙ୍ଘୁୟା, ଶୋଲଙ୍ଘୁୟା so(lang)qaS/solungyaS.10.202 - XII.274-15. ...
- Энэ мэт, Монголын Нууц Товчоонд, адагт орсон 思 𠂈 sI 010 дэвсгэрт 107 үг буй (жийшээг төвчлөв).
- 1-② Дэвсгэр (debisger) - s - , - s 377 思 𠂈 sI
- Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон 377 思 𠂈 sI - гээр тэмдэглэсэн
- s - дэвсгэрт хоёр үг, адагт орсон 8 үг буй. - s - 377 思 𠂈 sI
- дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны
хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:
- 思 𠂈 sI 377 үгийн дунд.
- 019-150-377-170 emüSküi.377.1 - VII.188-12.
- 030-377-162 boSču.377.2 - V.155-15.
- Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон 思 𠂈 sI 377 дэвсгэрт эдгээр 2 үг буй.
- 思 𠂈 sI 377 үгийн адагт.
- 002-026-377 qo'aS/yowaS.377.3 - III.121-24.
- 016-022-377 ügeS.377.4 - VI.184-2; VII.190-1,23.
- 016-104-377 uluS.377.5 - VII.190-33.
- 019-032-022-377 ečigeS.377.6 - IV.146-26.
- 019-052-022-377 ebügeS.377.7 - V.154-4,4.
- 066-142-377 metüs.377.8 - VI.170-43.
- 142-377 tuS.377.9 - V.149-40,43,48,56,59,61; VI.185-12,17; VII.188-26;
VIII.200-17,19; IX.220-5,8,11,14.
- 457-017-066-377 hirmeS/irmeS.377.10 - VII.194-7.

Монголын Нууц Товчоонд, адагт орсон 思 사 si 377 дэвсгэрт эдгээр 8 уг буй.

1-③ Дэвсгэр (debisger) – S- 421 失 察 sh_{ii}

Дэвсгэр 421 失 察 sh_{ii} нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний

-S- тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,

421 失 察 sh_{ii} –ээр тэмдэглэсэн, – S- дэвсгэрт 1 уг буй.

– S- 421 失 察 sh_{ii} дэвсгэр үсэг чухам ямар үгнээ орсон, тэр нь Нууц

Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

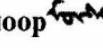
失 察 sh_{ii} 421 үгийн дунд.

046-421-027 öStü.421.1 - V.149-3.

Монголын Нууц Товчоонд, дунд орсон 421 失 察 sh_{ii} дэвсгэрт 1 уг байна.

1-④ Дэвсгэр (debisger) – CH (S)- 323 赤 齏 ch'_i

Зөвхөн Нууц Товчоонд тохиолдох онцгой нэгэн дэвсгэр үсэг бий.

Тэр нь 赤 ch'; 323. Худам монголоор mōsgijū,

mōsgiged гэж бичдэг үгийг Нууц Товчоонд mōčgižū

 mōčgiged гэж бичсэн байdag (2-88-3,4, 90-12,25, 101-14)aас улбаалан тийн болжээ. Уг нь сонгодог монгол бичгийн зөвбичих дүрмээр бол энэ нь –S- дэвсгэрт орох учиртай. Нууц Товчоондоо 032 дугаарт бүхүй, энгийн том үсгээр бичсэн 赤 ch'i ба, 323 дугаарт бүхүй, жижиг үсгээр бичиж дэвсгэр үсэг болохыг онцгойлон заасан 赤 ch'; тус тус байгаа тул, Нууц Товчоон дахь нэмэлт дэвсгэр үсэгт оруулахаас аргагүй байв.

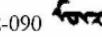
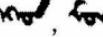
Нөгөө талаар энэ нь, Нууц Товчоог худам монголоор бичсэн хүн

-с- аялгуутан байсныг гэрчлэх нэгэн сонин баримт.

Дэвсгэр 323 赤 齏 ch'_i нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний

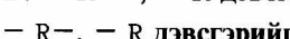
-S- тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 323 赤 齏 ch'_i –ээр тэмдэглэсэн – CH (S)- дэвсгэрт 2 уг буй. – CH (S)- 323 赤 齏 ch'_i дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

赤 齏 ch'_i 323 үгийн дунд.

263-323-009-044 , müčikjū/mösgijū.323.1 - II.88-3; 90-12,25; 101-14.

263-323-009-182-090 , müčikyed/mösgiged.323.2 - II.88-4.

Монголын Нууц Товчоонд, дунд орсон 323 赤 齏 ch'_i дэвсгэрт эдгээр 2 уг байна.

2. – R –, – R дэвсгэр (debisger)

– R–, – R дэвсгэрийг Нууц Товчоонд дараахи хоёр янз ханз

үсэг оруулан тэмдэглэсэн байdag:

① 017 舌兒 아 ér

② 053 舌山而 ér

2-① Дэвсгэр (debisger) – R –, – R 017 舌兒 아 ér

Дэвсгэр 017 舌兒 아 ér нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний

–R–, –R; хааяа –RU–, –RI–тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд

орсон, 017 舌兒 아 ér –ээр тэмдэглэсэн – R – дэвсгэрт 725 уг, адагт

орсон 318 уг буй. – R – 舌兒 아 ér дэвсгэр үсэг чухам ямар үг,

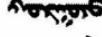
үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг,

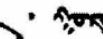
мернөө гардгийг толилуулая:

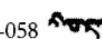
舌兒 아 ér 017 үгийн дунд.

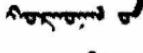
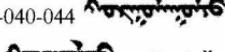
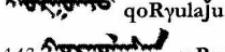
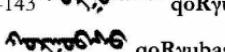
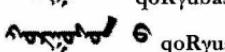
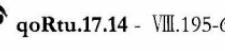
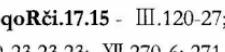
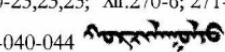
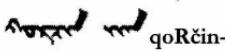
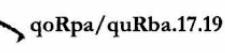
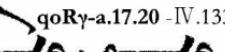
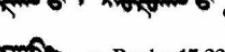
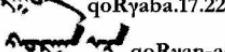
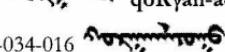
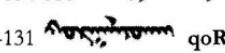
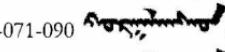
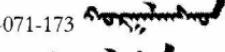
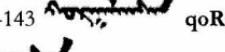
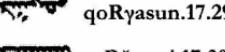
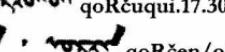
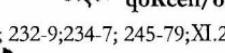
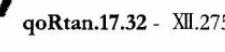
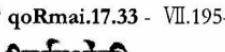
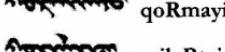
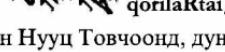
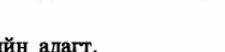
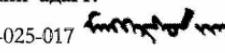
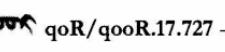
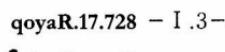
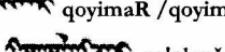
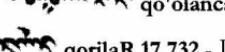
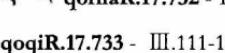
001-009-017-083 manggiRsu.17.1 - 74-8; II.75-1.

002-017-002-013 · qoRqunu/yoRuqan-u.17.2 - III.107-11.

002-017-002-044 qoRyužu.17.3 - VIII.201-54.

002-017-002-056 · qoRquna/yoRuqan-a.17.4 - III.107-7.

002-017-002-056-058 qoRqunay.17.5 - I .57-2; III.104-17; 115-4;116-1; 117-11;

- 002-017-002-056-119 qoRqunay-un.17.6 - I .57-4.
- 002-017-002-059-016-040-044 qoRqula'uļju/qoRyulwayuļju.17.7 - XII.265-47.
- 002-017-002-059-044 qoRyulaļju.17.8 - II .79-3;
- 002-017-002-059-058-143 qoRyulaysan.17.9 - II .88-1.
- 002-017-002-060-083 qoRyubasu.17.10 - II .85-6.
- 002-017-002-083-013 qoRyusun-u.17.11 - III.111-20,22.
- 002-017-002-137 qoRyusun.17.12 - VIII.202-14.
- 002-017-009-085-005 yoRqid-ača.17.13 - X .238-6.
- 002-017-027 qoRtu.17.14 - VIII.195-69.
- 002-017-032 qoRči.17.15 - III.120-27; 121-1; VIII.202-11; 207-1,4,8,10,12,13; X .241-1,2,12; XI.260-23,23,23; XII.270-6; 271-10; 274-1,3,16,16
- 002-017-032-059-016-040-044 qoRčila'uļju/qoRčilayuļju.17.16 - VII.187-5; IX.219-17,34.
- 002-017-032-075-081 qoRčin-iyen.17.17 - IX.225-17; XII.278-63.
- 002-017-032-136 qoRčin-i.17.18 - IX.225-9,13,14,15,15,17; X .230-19; XI.260-37; XII.278-60.
- 002-017-045 qoRpā/quRba.17.19 - IV.129-11.
- 002-017-073 qoRγ-a.17.20 - IV.133-22; VIII.198-5,33.
- 002-017-073-013 qoRqanu/qoRuqan-u.17.21 - XI.259-4.
- 002-017-073-045 qoRyaba.17.22 - IV.129-12.
- 002-017-073-056-005 qoRyan-ača.17.23 - IV.133-23.
- 002-017-073-059-034-016 qoRqaglaču'u/qoRyaļaļyu.17.24 - V .154-12.
- 002-017-073-059-034-131 qoRqalačuwai/qoRyalajuqui.17.25 - VIII.198-5.
- 002-017-073-059-058-071-090 qoRyalaysad.17.26 - V .154-13; VIII.198-8,33.
- 002-017-073-059-058-071-173 qoRyalaysad-i.17.27 - IV.133-23.
- 002-017-073-059-058-143 qoRyalaysan.17.28 - IV.135-1.
- 002-017-073-137 qoRyasun.17.29 - X .243-2.
- 002-017-078-170 qoRčuqui.17.30 - II .88-5.
- 002-017-082 qoRčen/oRčin.17.31 - VII.192-1,6,8; IX.224-12; 225-8,12; 226-16; 229-2,6,7,9; X .230-19; 232-9;234-7; 245-79;XI.260-24; XII.269-9; 278-2,6,10.
- 002-017-156 qoRtan.17.32 - XII.275-14.
- 002-017-357 qoRmai.17.33 - VII.195-5,16; XI.254-59; XII.266-11.
- 002-017-357-059-044 qoRmayilaju.17.34 - VI.174-15.
- 002-050-059-017-120 qorilaRtai/qorilaRdai.17.35 - I .8-3; 9-1,6 ...
Энэ мэт, Монголын Нууц Товчоонд, дунд орсон 蒙兒 아 ér 017 дэвсгэрт 725 үг буй.
(жийшиээг төвлөв).
蒙兒 아 ér 017 үгийн адарт.
- 001-009-017-083-075-025-017 manggirsun-iyaR.17.726 - II .74-8.
- 002-017 qoR/qooR.17.727 - III.105-22; 124-2,2,3;VII.189-34; ...
- 002-025-017 qoyaR.17.728 - I .3-3,5; 10-1; 18-1;20-2; 48-1; 49-2; ...
- 002-025-050-025-017 qoyer-iyaR.17.729 - VI.181-18; 183-9.
- 002-036-038-017 qoyimaR / qoyimuR.17.730 - V .165-6.
- 002-046-130-005-017 qo'olančar/qoyolangčaR.17.731 - III.124-10.
- 002-050-059-017 qorilaR.17.732 - I .9-3.
- 002-181-017 qoqiR.17.733 - III.111-19.

- 005-016-017 ča'uR/čayuR.17.734 - V.165-2,9; 168-1,4,8; XI.254-8; 255-44.
- 005-032-017 čačiR/čačaR.17.735 - XII.275-6.
- 005-056-017 čanaR.17.736 - XII.278-43.
- 005-072-017 čaliR.17.737 - VIII.199-12.
- 005-161-032-025-072-025-017 čabčiyal-iyaR.17.738 - XI.251-7; 253-4.
- 005-161-032-025-072-105-017 čabčiyaliyaR/čabčiyali-baR.17.739 - XI.248-8.
- 006-018-019-075-182-017 tüte'eniyeR/tödügen-ayeR.17.740 - V.167-2.
- 006-099-005-017 toqučaR.17.741 - XI.257-12,20; XII.280-19.
- 009-041-026-017 kič'i'aR/kičayaR.17.742 - XI.253-8.
- 013-036-017 noyiR.17.743 - VI.177-8.
- 014-013-017 hünüR/ünüR.17.744 - I .55-10; VII.189-29.
- 014-015-016-017 huž'a'uR/užayuR.17.745 - I .1-1; IV.135-7; VI.177-38; 184-13; VIII.201-39; IX.224-27.
- 014-043-017 hükeR/ükeR.17.746 - II .100-4; III.121-11; VI.177-24; VIII.198-12; 199-1,47; IX.214-34; XII.280-23.
- 014-075-017 hüniR/ünüR.17.747 - VII.196-23.
- 015-017-072-009-025-(017) Jarliy-iyaR.17.748 - IX.225-3; XII.269-6; 278-4; 280-14.
- 015-060-041-025-017 JapačiyaR/Jabaži-baR.17.749 - IX.214-60.
- 015-060-041-075-025-017 JapačiniyaR/Jabažin-iyaR.17.750 - VI.173-4,7.
- 015-163-025-017 Jam-iyaR.17.751 - XII.279-26.
- 016-052-017 ubuR/obuR.17.752 - II .91-1.
- 016-078-038-026-017 očuma'aR/očum-a-baR.17.753 - VI.174-3.
- 016-078-038-073-017 očumay-iyaR.17.754 - VIII.208-8.
- 016-085-101-017 utaraR/otaraR.17.755 - XI.257-23.
- 016-093-017 ütüR/edüR.17.756 - I .5-1;12-1; ...
- Энэ мэт, Монголын Нууц Товчоондоо, адагт орсон 舌兒 아 ér 017 дэвсгэрт 318 үг буй. (жийшээг товчлов).
- 2-② Дэвсгэр (debisger)** – R – 053 舌山而 ér
Дэвсгэр 053 舌山而 ér нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний –R- тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 舌山而 ér –ээр тэмдэглэсэн – R- дэвсгэрт 8 үг буй. – R- 舌山而 ér дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, болөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:
舌山而 ér 053 舌山而 дунд.
- 019-053-009 eRki/eRgi.53.1 - VI.177-64.
- 046-053-013-370 öRne'ü/öRnekü.53.2 - VI.175-10.
- 052-053-009 buRqi/büRgi.53.3 - VI.177-64.
- 052-053-012 buRhan/buRqan.53.4 - I .1-4; 5-1,2; 9-3,4,5; IX.211-3.
- 052-053-012-136 buRhani/buRqan-i.53.5 - VIII.205-22.
- 052-053-073-056 buRqan-a.53.6 - II .103-12.
- 052-053-109 buRqan.53.7 - II .97-1; 102-11; 103-8,9,13; III.106-13; 107-5,8; 111-6; 112-13; 115-5; IV.145-46; VIII.199-42.
- 160-053-073-040-099-013 JoRqalhune/JoRqalyun-u.53.8 - VI.177-13.
Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон 053 舌山而 ér дэвсгэрт эдгээр 8 үг байна.

3. – G , (K)– , – G, (K) дэвсгэр (debisger)

— G , (K) —, — G , (K) дэвсгэрийг Нууц Товчоонд дараахи гурван янз ханз үсэг оруулан тэмдэглэсэн байдаг:

- ① 028 克 k'ē
- ② 058 黑 흑 hei
- ③ 563 乞 결 k'l

3-① Дэвсгэр (debisger) 028 克 k'ē

Дэвсгэр 028 克 k'ē нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний —G —, —G —тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 028 克 k'ē —ээр тэмдэглэсэн — G — дэвсгэрт 262 уг, адарт орсон 36 уг буй. — G — 028 克 k'ē дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:

克 k'ē 028 үгийн дуна.

006-020-016-104-028-029 töregülüGsen/törögülüGsen.28.1 - VII.197-30.

006-020-028-029 töreGsen/türeGsen/törüGsen.28.2 - I .1-2,5; 8-5; 9-7;

18-1; 43-1; 46-12; 47-4; 66-6; II.74-6; III.121-2;
VII.189-14; 190-26; 195-78; XI.254-10,14,52,54.

006-020-040-093-028-029 töreldüGsen/töröldüGsen.28.3 - VIII.204-2.

006-069-040-093-028-029 töreGsen/törüGsen.28.4 - IX.211-7.

006-140-028-029 töreGsen/törüGsen.28.5 - XII.281-26.

014-028-018-020-044 hüGdereJü/üGdereJü.28.6 - VI.175-9.

014-040-018-028-018-044 hüldeGdeJü/üldeGdeJü.28.7 - V.158-7.

014-092-028-127-090 hüleGsed/üleGsed.28.8 - XI.251-21

016-066-028-275 ümeGsi.28.9 - XI.262-1.

016-115-028-018-019-083 üjeGde'esü/üjeGdebesü.28.10 - II .83-10.

016-115-028-018-045 üjeGdebe.28.11 - IV.145-17.

016-115-028-018-105 üjeGdebe.28.12 - II .83-10.

016-115-028-018-124 öjeGdeyü.28.13 - I .65-1.

016-115-028-018-125 üjeGdekü.28.14 - II .81-9.

016-115-028-029 üjeGsen.28.15 - I .63-7; II .82-10; 83-4; X .238-3.

016-115-028-127-075-081 üjeGsen-iyen.28.16 - IX.210-13; 216-2.

016-115-028-564 üjeGden.28.17 - I .63-3.

016-135-(040)-093-028-027-090 üjen(l)düGtüd/üjeldüGtüd.28.18 - II .93-9.

016-161-032-028-018-170 übciGdekü.28.19 - VIII.201-11.

016-192-016-104-028-029 ükü'ülüGsen/ükügülüGsen.28.20 - XI.255-6.

016-192-028-029 üküGsen.28.21 - V.149-19; VII.189-9.

018-019-017-066-093-028-029 de'ermeküGsen/degermedüGsen.28.22 - VIII.205-12.

018-019-017-066-093-040-024-028-127-013 de'ermeküGsen/degermedüGsen.28.22 - VIII.205-12.
degermedülcéGsene/

degermedülcéGsene-ü.28.23 - VIII.201-52.

018-019-028-275 degeGsi.28.24 - IV.143-2; VI.177-9; VII.195-81.

018-019-041-092-028-018-125 de'ejileGdekü/degeejileGdekü.28.25 - I .66-5.

018-028-018-028-029 deGdegson.28.26 - XII.277-23.

018-028-018-028-029 degdeGsen.28.27 - XII.277-23.

018-161-031-017-092-028-127-136 debterleGsen-i.28.28 - VIII.203-41.

019-017-125-028-127-090 ergüGsed.28.29 - IV.144-6.

019-019-020-028-018-164 e'reeGderün/egereGderün.28.30 - XI.248-2 ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 028 克 k'ë дэвсгэрт 262 үг буй.

(жийнээг товчлов).

028 克 k'ë угийн адагт.

018-017-022-028 derkeG.28.263 - IV.141-6.

018-028 teG.28.264 - XI.247-16; XII.272-5.

019-019-066-028 e'emeG/egemüG.28.265 - IV.135-3.

019-020-150-028 eremeG.28.266 - II.87-3.

019-052-093-028 ebüdüG.28.267 - X.244-28.

019-083-028 esüG.28.268 - IV.145-14.

019-150-010-022-028 emüskeG.28.269 - II.96-11.

019-294-018-028 erendeG/eremdeG.28.270 - II.75-5.

024-050-028 čeriG.28.271 - II.100-6; III.107-8;

030-111-028 bölüG.28.272 - I.5-3; 8-1.

030-210-028 böleG/bölüG.28.273 - I.28-1.

033-231-159-028 noyansiG/noyamsiG.28.274 - I.46-2.

043-020-(028) kere(G)/kereG.28.275 - II.79-7; XII.281-5.

043-159-028 kesiG.28.276 - VII.192-3,10; IX.224-28,38; ...

046-006-028 ötüG/ötge.28.277 - V.154-23; XII.275-8.

046-020-105-028 örebeG.28.278 - X.239-10.

046-028 öG.28.279 - I.15-3; IV.177-41; 178-8; VII.188-19; VIII.203-31.

046-104-028 ölüG.28.280 - VIII.201-36.

046-110-028 örüG.28.281 - X.230-2; 233-9; XI.255-10.

052-115-028 büjeG.28.282 - XII.277-18.

062-181-018-028 kökideG.28.283 - III.105-21,27.

066-283-028 meliG.28.284 - XI.257-13,15,18,21,27,31; 264-3,4.

084-032-028 bičiG.28.285 - VIII.203-38,40.

088-104-028 kölüG/kölüge.28.286 - I.45-2; VIII.201-27.

107-022-108-028 tüngkeli(G)/tüngkeliG.28.287 - I.5-3; 28-1; 30-2; 32-1; 35-1; III.107-7.

125-036-125-051-028 kuyiküneG.28.288 - X.247-4.

125-078-104-028 küçülüG.28.289 - VII.194-2,15,25; 196-16; VIII.198-13,26; 202-5; X.237-1.

125-128-028 güyüG.28.290 - XII.270-13,16,35; 274-9; 275-9,13,19; 276-11; 277-5,26.

159-040-222-024-028 silkinčeG.28.291 - XII.282-2.

169-283-028 müngliG.28.292 - I.68-2,4,8; II.69-1,5; IV.130-5,5; V.168-6,7,15; VIII.202-11; 204-1,6,7; X.244-1; 245-54,62,72; 246-9,14,20.

173-173-028 didiG.28.293 - VII.188-2,6.

185-018-028 temdeG.28.294 - I.21-5.

295-018-028 JendeG/JemdeG.28.295 - II.75-5.

296-161-127-028 JebseG.28.296 - X.240-20.

316-092-028 tenleG/tengleG.28.297 - X.239-13.

337-028 JüG.28.298 - II.100-2; 101-14; III.119-4; 121-9; 124-29; 125-13,13;

IV.144-9; V.150-14; 154-7,7; 157-3; VI.173-13; 177-45,73;

VII.186-1,1; VIII.198-41,41; IX.229-3,3; X.245-59; XII.265-31;

270-34,34; 272-4,4; 273-4,4; 275-4; 279-9,14,24; 280-13; 281-8,8,26

Монголын Нууц Товчоонд, адагт орсон 028 克 k'ë дэвсгэрт эдгээр 36 үг бий.

3-② Дэвсгэр (debisger) 058 黑 h_{ei}

Дэвсгэр 058 黑 𩫔 h_{ei} нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний
-G-, -G, тэй тохирдог.

Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 058 黑 𩫔 h_{ei} -ээр тэмдэглэсэн
- G- дэвсгэрт 413 үг, адагт орсон 76 үг буй. - G- 058 黑 𩫔 h_{ei}
дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны
хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:
黑 𩫔 h_{ei} 058 үгийн дуна.

002-017-002-059-058-143 qoryulaGsan.58.1 - II.88-1.

002-017-073-058-059-034-016 qorqaGlaju'u/qoryaGlajuu.58.2 - V.154-12.

002-017-073-059-058-071-090 qoryalaGsad.58.3 - V.154-13; VIII.198-8,33.

002-017-073-059-058-071-173 qoryalaGsad-i.58.4 - IV.133-23.

002-017-073-059-058-143 qoryalaGsan.58.5 - IV.135-1.

002-026-058-082 qo'aGčen/qowaGčin.58.6 - II.98-3; 100-2,7,11; 101-1,8,13; 103-5;
III.110-8; 121-5.

002-033-058-071-090 qonuGsad.58.7 - IV.146-1; IX.229-7; XII.278-13.

002-033-058-143 qonuGsan.58.8 - IV.146-5.

002-036-056-058-159-085 qoyinaGsida.58.9 - I .56-9

002-036-056-058-275 qoyinaGsi.58.10 - VII.188-21; 195-37,49; XI.247-10.

002-041-085-058-071-075-081 qožidaGsan-iyān.58.11 - XI.255-9.

002-041-085-058-071-136 qožidaGsan-i.58.12-III.108-11.

002-056-058-059-044 qonaGlaju/qonuGlaju.58.13 - XI.254-60.

002-058-006-040-044 hoGtuJu/oGtuJu.58.14 - IV.129-14; VI.172-16.

002-058-006-050-109 hoGturiqan/oGturiqan.58.15 - VI.184-11.

002-069-058-162 qoraGču/qoruGču.58.16 - VI.177-32.

002-191-072-093-058-071-136 yoduliduGsan-i.58.17 - II.77-2.

002-278-110-058-071-090 qočuruGsad.58.18 - I .68-6; IV.136-5.

002-278-110-058-071-136 qočuruGsan-i.58.19 - IV.136-2.

002-327-110-058-071-136 qočuruGsan-i.58.20 - III.114-4; 119-6; V.166-1.

002-327-110-058-143 qočuruGsan/qočuraGsan.58.21 - IV.146-30.

005-058-059-016-040-044 čaGlajuJu.58.22 - XII.280-18.

005-058-059-044 čaGlaJu.58.23 - X.232-18; XII.278-35.

005-058-059-045 čaGlabā.58.24 - VIII.203-47.

005-058-093-016-040-137 čaGdu'ulsun/čaGdayulsun.58.25 - VI.170-6.

005-058-142 čaGtu.58.26 - VI.170-39,51; X.245-71.

005-(161)-032-058-085-044 ča(b)čiGdaJu.58.27 -IV.131-8.

005-(161)-032-058-143 ča(b)čiGsan.58.28 - I .50-4.

006-026-(058)-085-044 to'a(G)daju/toyoGdaJu.58.29 - I .24-1.

006-033-058-082 tonuGčen/tonuGčin.58.30 - VII.195-44.

006-058-006-026 toGtu'a/toGtuq-a.58.31 - II .102-5; III.105-21,27; 109-2,6,9; ...

006-058-156 toGtan.58.32 - II .73-8.

014-025-058-071-090 huyaGsad/uyaGsad.58.33 - X.244-25.

014-025-058-071-173 huyaGsadi/uyaGsad-i.58.34 - V.169-23.

015-016-058-071-136 Ja'uGsani/JayuGsan-i.58.35 - II .76-5.

015-017-099-059-058-071-136 JaryulaGsan-i.58.36 - VIII.203-37.

- 015-026-054-058-143 ḍa'ahaGsan/žiqaqaGsan.58.37 - I .63-9.
- 015-026-058-085-044 ḍa'aGdaJu/žiqaGdaJu.58.38 - III.112-3.
- 015-026-058-143 ḍa'aGsan/žiqaGsan.58.39 - VIII.206-4.
- 015-036-059-016-104-058-143 ḍayila'uluGsan/žayilayuluGsan.58.40 - IV.146-26.
- 015-040-073-058-143 ḍalqaGsan.58.41 - III.114-2.
- 015-040-336-159-058-156 ḍalyamsiGtan.58.42 - II .98-5.
- 015-071-058-059-003 ḍasaGlarun/žasaGlarun.58.43 - X .240-18.
- 015-071-058-059-040-093-045 ḍasaGlalduba.58.44 - V .153-9.
- 015-071-058-059-044 ḍasaGlaju.58.45 - II .81-2; VIII.199-30.
- 015-071-058-156 ḍasaGtan.58.46 - II .74-10.
- 015-328-032-058-085-026 ḍančiGda'a/žančiGday-a.58.47 - X .244-4.
- 016-013-058-143 ḍunuGsan.58.48 - IX.229-31; 278-27.
- 016-038-017-061-058-071-075-081 ḍumartaGsan-iyān.58.49 - VIII.200-27.
- 016-038-017-061-058-071-136 ḍumartaGsan-i.58.50 - XI.255-41; XII.272-28,30.
- 016-038-017-061-058-085-099 ḍumartaGdaqu.58.51 - VIII.204-10.
- 016-050-058-085-044 ḍuriGdaJu.58.52 - V .168-5.
- 016-050-058-143 ḍuriGsan.58.53 - VIII.204-6.
- 016-056-058-085-044 ḍunaGdaJu.58.54 - VI.171-23.
- 016-056-058-143 ḍunaGsan.58.55 - II .80-11; VI.171-25; XI.254-33.
- 016-058-055 ḍuGtun.58.56 - VI.177-64; XI.252-9.
- 016-058-071-013 ḍuGsan/uuyuGsan-u.58.57 - V .154-23.
- 016-058-085-164 ḍuGdarun/uuGdarun.58.58 - VI.179-4.
- 016-058-204 ḍuGtun.58.59 - X .239-19.
- 016-073-058-071-075-081 ḍuqaGsan-i-yan.58.60 - XI.254-16.
- 016-073-058-085-045 ḍuqaGdaba.58.61 - VI.181-25.
- 016-073-058-143 ḍuqaGsan.58.62 - IX.216-4; 242-18; 246-12.
- 016-101-058-306-040-322-085-005 ḍuraGčulnudača.58.63 - II .94-9.
- 016-110-058-159-085 ḍuruGsida.58.64 - I .56-9.
- 016-110-058-275 ḍuruGsi.58.65 - IV.142-6.
- 016-161-032-058-120 ḍubčiGdai/ubčiGdai.58.66 - V .160-6.
- 025-061-058-143 ḍyadaGsan.58.67 - XI.220-14. ...
- Энэ мэт, Монголын Нууц Товчоонд, дунд орсон 058 黑 級 hei дэвсгэрт 413 үг бий.
(жисийээг төвлөв).
- 黑 級 hei 058 үгийн адагт.
- 002-017-002-056-058 ḍorqunaG.58.414 - I .57-2; III.104-17; 115-4; 116-1; 117-11; VIII.201-2; 206-2.
- 002-033-058 ḍonuG.58.415 - I .67-5; II .80-9; 103-3; 124-8; VIII.205-11.
- 002-046-005-058 ḍoyučaG.58.416 - III.124-24.
- 002-058 ḍoG.58.417 - X .234-18.
- 002-159-072-058 ḍosiliG.58.418 - X .245-82.
- 002-196-058 ḍoruG/qoluG.58.419 - I .55-10.
- 005-058 ḍčaG.58.420 - I .27-1; 31-6; 54-1; III.118-21; V .149-22; 150-7; 167-12; VII.194-37; 197-14;
VIII.199-41; 201-2,14; 205-2; 207-4; IX.219-2; XI.248-4; 254-45,62.
- 006-017-104-058 ḍorluG.58.421 - VII.189-14,18; 190-2.
- 006-033-058 ḍtonuG.58.422 - VII.187-19; 195-44,45

- 66-061-058 тотаG/todaG.58.423 - IV.129-5.
- 006-065-005-058 тоючaG/toqučaQ.58.424 - I .12-1.
- 006-196-058 толаG/toluG.58.425 - VII.189-5.
- 015-017-072-058 йарлиG.58.426 - IV.145-53; 147-19; V.154-18,24; 155-11; 156-8,16; ...
- 015-017-073-058 йарقاG.58.427 - III.114-2.
- 015-025-058 йаяG.58.428 - XI.262-4; XII.270-10; 274-11.
- 015-071-058 јасаG.58.429 - V.153-4,13; VII.189-18; 193-22; 197-21; VIII.199-30; XI.257-36; XII.278-90.
- 016-104-058 улуG.58.430 - IV.144-1; V.158-2; VI.177-78.
- 016-110-058 уруG.58.431 - I .51-3; II.103-14; III.105-6; IV.135-8; V.165-5,7; VIII.208-40; ...
- 025-040-060-058 яльбаG.58.432 - XII.278-47,53.
- 026-016-110-058 а'урүүG/ayuruG.58.433 - IV.136-1; X.233-10; XI.253-10,16; 257-3; XII.271-8.
- 026-032-058 ачиG.58.434 - VI.170-30,46; 171-12,13; 174-8,16; 181-16.
- 026-036-038-058 айимаG.58.435 - V.156-6,6,8; XI.262-3.
- 026-038-101-058 амарыG.58.436 - V.165-1,1.
- 026-040-032-058 алчиG.58.437 - VIII.208-46.
- 026-050-058 ариG.58.438 - I .8-4; 9-6.
- 026-059-058 алаG.58.439 - II.100-3; 101-2; V.149-1,5,36,53; 152-6; VIII.202-15; IX.220-2,7.
- 026-090-181-101-058 адгирэG.58.440 - X.238-2.
- 026-159-058 асиG.58.441 - VIII.202-25; 207-[9]; 208-46,48.
- 026-425-058 асуG.58.442 - V.152-24,24.
- 027-017-073-058 тургаG.58.443 - IX.224-7,11,12; 226-12; 229-10; XI.253-3.
- 027-017-104-058 турлуG/toruG.58.444 - VII.194-37.
- 027-058 туG.58.445 - VI.170-26; 181-26; VII.193-2; VIII.202-3; IX.232-4; XII.278-29.
- 027-104-058 тулуG/toluG.58.446 - V.167-5,18.
- 027-110-058 тулуG/toluG.58.447 - VI.179-26; VIII.201-37; 207-2; XI.219-34.
- 034-071-058 јусаG.58.448 - XII.280-7,15.
- 038-026-072-058 ма'алиG/mayaliG.58.449 - I .15-2; 18-5.
- 046-016-017-005-058 о'урчаG/oyurčaG.58.450 - IX.214-18.
- 046-046-017-005-058 о'орчаG/oyerčaG.58.451 - V.156-17.
- 046-069-058 ора(G)/oru(G)/oraG/oruG.58.452 - I .24-2; 25-2; ...
- 046-263-058 омуG.58.453 - XII.277-14.
- 052-017-073-072-058 бурялиG.58.454 - I .31-5.
- 052-036-110-058 бойируG.58.455 - IV.141-8; 142-18; ...
- 057-027-058 нунтуG/nutuG.58.456 - I .65-1; II.72-1; 74-2; III.114-4; 119-5,6; ...
Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 058 黑 *хэ*дэвсгэрт 76 үг буй.
(жисийээг товчлов).
- 3-③ Дэвсгэр (debisger) 563 乞 隅 k_I**
- Дэвсгэр 563 乞 隅 k_I нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний
— G — тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,
563 乞 隅 k_I —ээр тэмдэглэсэн — G — дэвсгэрт 1 үг буй.
— G — 563 乞 隅 k_I дэвсгэр үсэг чухам ямар үгнээ орсон, тэр нь Нууц
Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:
乞 隅 k_I 563 үгийн дуна.
- 033-563-032-182-090-220 нöGčiyedkün.563.1 - XII.267-12.
Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 乞 隅 k_I 563 дэвсгэрт нэг л үг буй.

4. - L- , - L дэвсгэр (ᡩᡳᡶᡮᡱᡷ debisger)

- L -, - L дэвсгэрийг Нууц Товчоонд дараахи гурван янз ханз үсэг оруулан тэмдэглэсэн байдаг:

- ① 040 勒 鄂 l_e
- ② 401 汗 鄂 l_i
- ③ 437 沏 鄂 l_{ei}

4-① Дэвсгэр (ᡩᡳᡶᡮᡱᡷ debisger) 040 勒 鄂 l_e

Дэвсгэр 040 勒 鄂 l_e нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний -L-, -L тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 040 勒 鄂 l_e -ээр тэмдэглэсэн - L - дэвсгэрт 1052 үг, адагт 124 үг буй. - L - 040 勒 鄂 l_e дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:

勒 鄂 l_e 040 үгийн дууд.

001-002-040-079 mangqoLčen/mongyoLJin.40.1 - I.3-1; VIII.202-6.

002-017-002-059-016-040-044 qorqula'uLJu/qorqulayuLJu.40.2 - XII.265-47.

002-017-032-059-016-040-044 qorčila'uLJu/qorčilayuLJu.40.3 - VII.187-5; IX.219-17,34.

002-033-016-040-045 qonu'uLba/qonuyuLba.40.4 - IX.214-12,13.

002-033-040-093-044 qonuLduJu.40.5 - VII.192-11; IX.214-57; 227-12.

002-033-040-093-045 qonuLduba.40.6 - IV.144-19;

002-033-040-093-119 qonuLduqun.40.7 - III.117-13.

002-033-063-040-170 qonu'u[n]Lhui/qonuyuLqui.40.8 - II.84-2.

002-040-060-026-039 qoLba'aran/qoLbayaran.40.9 - XI.255-16 ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 040 勒 鄂 l_e дэвсгэрт 1052 үг буй. (жисийээг товчлов).

勒 鄂 l_e 040 үгийн адагт.

001-002-(040) mangqu(L)/mongyoL.40.1053 - I.57-2; III.108-10; 126-4; VI.174-13; VII.189-21,29,34; 190-5; 194-4,8; VIII.202-29; XI.248-5; XII.265-36; 272-32.

002-038-016-040 qoma'uL/qomayuL.40.1054 - X.234-18.

002-040 qoL/yooL.40.1055 - I.24-2; III.118-8,14; IV.142-22; VI.170-34,49; VII.193-19; 195-14,18; VIII.208-7; IX.226-19; XI.247-12; XII.269-3.

005-161-032-025-040 čabčiyaL.40.1056 - XI.257-5,5.

006-046-050-040 to'ori[n]L/toyoriL.40.1057 - III.126-1,3; XI.218-5,7.

006-046-211-040 to'ori[n]L/toyoriL.40.1058 - III.104-2,6; 105-1,9; 106-1,13; 107-2,3,4,9,9; 108-1,4,6,12; 110-11; 113-1; 115-1,5; IV.133-4,7,9,12,13,18,22; 134-1; V.166-3,14; VI.180-1,6; 181-29.

006-099-016-040 tohu'uL/toquyuL.40.1059 - II.97-7.

014-017-009-040 hurkiL/urgiL/orgiL.40.1060 - VII.195-89.

015-017-032-016-040 Jarči'uL/JarjiyuL.40.1061 - I.38-2 ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 040 勒 鄂 l_e дэвсгэрт 124 үг буй. (жисийээг товчлов).

4-② Дэвсгэр (ᡩᡳᡶᡮᡱᡷ debisger) 401 汗 鄂 l_i

Дэвсгэр 401 汗 鄂 l_i нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний -L- тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,

401 汗 鄂 l_i -ээр тэмдэглэсэн - L - дэвсгэрт 1 үг буй. - L -

401 汗 鄂 l_i дэвсгэр үсэг чухам ямар үтиээ орсон, тэр нь Нууц

Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай: 汗 鄂 l_i 401 үгийн дуна.

054-400-401-027 hariLtu/qariLtu/ariLtu.401.1 - IV.136-1.

Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон 401 汗 鄂 l_i дэвсгэрт нэг л үг байна.

4-③ Дэвсгэр (ᡩᡳᡧᡴᡮᡶᡱᡷ debisger) 437 沫 牤 ləi

Дэвсгэр 437 沫 牂 ləi нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний - L-, - L тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 437 沫 牂 ləi -ээр тэмдэглэсэн - L- дэвсгэрт 5 үг, адагт орсон 3 үг буй. - L-, - L 437 沫 牂 ləi дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

沫 牂 lə 437 үгийн дунда.

060-437-474-056 paLčuna/baLJun-a.437.1 - VI.182-7; 183-1,21.

073-437-073 qaLq-a.437.2 - VI.175-4,5,10; 176-1.

105-437-032-050-182-017 beLčir-iyer.437.3 - VI.177-88.

251-437-195 wuLqui/uLqui.437.4 - VI.173-17.

410-104-022-437-041-090 silükeLčid/silügeLčid.437.5 - VI.173-18.

Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 437 沫 牂 ləi дэвсгэрт эдгээр 5 үг байна.

沫 牂 lə 437 үгийн адагт.

181-032-437 kičiL.437.6 - VI.177-79.

181-410-437 kisiL.437.7 - V.158-9.

423-016-437 se'üL/següL.437.8 - V.159-7.

Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 437 沫 牂 ləi дэвсгэрт эдгээр 3 үг байна.

5. - D-, - D дэвсгэр (ᡩᡳᡧᡴᡮᡱᡷ debisger) 090 惕 钔 t'

- D -, - D дэвсгэрийг Нууц Товчоонд нэг л янзын

090 惕 钔 t' ханз үсгээр тэмдэглэсэн байдал.

5-① Дэвсгэр (ᡩᡳᡧᡴᡮᡱᡷ debisger) 090 惕 钔 t'

Дэвсгэр 090 惕 钔 t' нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний

-D-, -D тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,

090 惕 钔 t' -ээр тэмдэглэсэн - D- дэвсгэрт 316 үг, адагт 387 үг буй.

- D - 090 惕 钔 t' дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

惕 钔 t' 090 үгийн дунда.

002-191-072-090-099 qoduliDhu/yoduliDqu.90.1 - III.112-12.

005-016-090-099-050-064 ča'uDhuri'in/JayuDquri-yin.90.2 - VI.179-26.

005-090-061-059 čaDtala/čadatal-a.90.3 - VII.193-13.

005-090-099-264 čaDhulang/čaDqulang.90.4 - II.102-3.

005-090-109 čaDqan.90.5 - VII.193-18.

006-036-090-162 toyiDču.90.6 - IV.140-4.

006-050-090-022-019-083 türiDke'esü/türiDgabesü.90.7 - IV.145-2.

006-050-090-022-034-131 türiDkečüwei/türiDgeJükei.90.8 - VII.197-13,17.

006-050-090-022-164 türiDkerün/türiDgerün.90.9 - VII.197-13 ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 090 惕 钔 t' дэвсгэрт 316 үг буй. (жиншиээг товчлов).

惕 钔 t' 090 үгийн адагт.

001-099-090 manghuD/mongyuD.90.317 - I.46-12; VI.170-23;

171-6,11,14; 175-6; VII.195-46.

002-006-090 qotuD/qotaD.90.318 - XI.247-17,17; XII.272-4.

002-017-073-059-058-071-090 qoryalayaD.90.319 - V.154-13; VIII.198-8,33.

002-033-058-071-090 qonuysaD.90.320 - IV.146-1; IX.229-7; XII.278-13.

002-036-101-016-090 qoyira'uD/qoyirayuD.90.321 - II.75-2.

002-041-090 **qočiD/qožiD.90.322** - II.70-2; III.108-13; X.230-13.

002-050-026-090 **qori'aD/qoriyaD.90.323** - XII.280-21.

002-061-090 **qotaD.90.324** - XI.248-28,29.

002-075-090 **qoniD.90.325** - VII.195-22

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 090 暢 旗 t' дэвсгэрт 387 үг буй. (жисийээг товчлов).

6. – В–, – В дэвсгэр (**debisger**) 161 ト ブ pü
– В–, – В дэвсгэрийг Нууц Товчоонд дараахи хоёр янз ханз үсгээр тэмдэглэсэн байдаг:

① 161 ト ブ pü

② 487 不 ブル/pü

6-① Дэвсгэр (**debisger**) 161 ト ブ pü

Дэвсгэр 161 ト ブ pü нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний –В–, –В тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 161 ト ブ pü –ээр тэмдэглэсэн – В– дэвсгэрт 185 үг, адагт 8 үг буй. – В – 161 ト ブ pü дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

ト ブ pü 161 үгийн дуна.

005-161-032-016-040-044 **čaPči'ułJu/čaBčiyułJu.161.1** - X.240-22.

005-161-032-025-003 **čaBčiyal-un.161.2** - XI.247-14; 252-2.

005-161-032-025-040 **čaBčiyal.161.3** - XI.257-5,5.

005-161-032-025-059 **čaBčiyal-a.161.4** - XI.247-14.

005-161-032-025-072 **čaBčiyal-i.161.5** - XI.252-2; 272-3.

005-161-032-025-072-025-017 **čaBčiyal-iyar.161.6** - XI.251-7; 253-4.

005-161-032-025-072-105-017 **čaPčiyalipar/čaBčiyal-iyar.161.7** - XI.248-8.

005-(161)-032-034-016 **čapučiču'u/čaBčiJuyu.161.8** - IV.131-8.

005-161-032-040-093-083 **čaBčildusu.161.9** - XI.255-9,10 ...

Энэ мэт, Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 161 ト ブ pü дэвсгэрт 185 үг буй. (жисийээг товчлов).

ト ブ pü 161 үгийн адагт.

016-161 **üP/öB.161.186** - VII.195-45.

026-161 **aB.161.187** - VII.188-20.

031-161 **teB.161.188** - X.244-2,11; 245-1,2,4,12,20,24,25,30,50,55,56,59,60,65,67,69,80,82; 246-4,5,11,21.

078-161 **čöB.161.189** - XI.257-25.

127-163-010-554-161 **semiskeB.161.190** - XI.257-22; 259-2,3.

160-161 **Jö(P)/JöB.161.191** - I.20-4; 59-3; III.126-4; IV.133-9; 146-34; V.149-62; VI.182-2; VII.190-15; VIII.205-32; 207-5,[7]; IX.209-17; X.245-16; XI.254-19; XII.272-32,43; 279-28,38.

181-161 **kiB.161.192** - XII.272-33.

248-(161) **čü(P)/JöB.161.193** - II.82-5,5.

Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 161 ト ブ pü дэвсгэрт эдгээр 8 үг байна.

6-② Дэвсгэр (**debisger**) 487 不 ブル/pü

Дэвсгэр 487 不 ブル/pü нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний – В – тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,

487 不 ブル/pü –ээр тэмдэглэсэн – В – дэвсгэрт 2 үг буй.

– В – 487 不 ブル/pü дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт

орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая:

不 晃/부 pa 487 үгийн дуна.

043-487-022-050-090 keBkerid.487.1 - VII.189-11.

043-487-043-110 keBkerü.487.2 - VII.189-8.

Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 487 不 晃/부 pa дэвсгэрт эдгээр 2 үг байна.

7. - M - , - M (debisger) 302 木 목 mü

- M-, - M дэвсгэрийг Нууц Товчоонд 302 木 목 mü гэсэн нэг л ханз үсгээр тэмдэглэсэн байдаг:

7-① Дэвсгэр (debisger) 302 木 목 mü

Дэвсгэр 302 木 목 mü нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний -M-, -M тэй тохирдог.

Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон, 302 木 목 mü -ээр тэмдэглэсэн - M- дэвсгэрт 21 үг, адагт орсон 6 үг буй. - M- 302 木 목 mü дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулая: 木 목 mü 302 үгийн дунд.

002-104-(302)-061 qolu(M)ta/yoluMta.302.1 - X.245-61,76.

002-302-071 qoMsa.302.2 - X.232-8.

015-302-082 čaMčen/žaMčin.302.3 - XII.279-24.

019-017-018-302-316 erteMten/erdeMten.302.4 - IX.224-17.

019-020-302-159-044 ereMsijü.302.5 - XII.277-21.

026-302-071-026-050 aMsa'ari/aMsayari.302.6 - VII.195-61.

027-302-084-238 tuMbinai.302.7 - VI.180-2.

027-302-085-026 tuMta'a/tuMday-a.302.8 - VII.186-9.

043-302-092-044 keMlejü.302.9 - VIII.199-25.

043-302-316 keMten.302.10 - VIII.199-26.

046-104-302-092-044 ölüMlejü.302.11 - XII.281-23.

046-104-302-092-125 ölüMlekü.302.12 - XII.281-21.

046-104-302-174 ölüMlen.302.13 - XI.254-61.

095-069-302-079 turaMčen/doruMčin.302.14 - VII.189-15.

099-110-302-275 qoruMsi.302.15 - XI.163-4,7.

099-302-180-009-164 quMsingkirun.302.16 - V.158-5.

191-069-302-041 turaMči/doruMči.302.17 - VII.195-36,49.

203-302-052-059-044 tuMbulajü.302.18-VI.170-45.

203-302-052-130 tuMbulan.302.19 - VI.170-44.

203-302-061-073 tuMtaqa/tuMtay-a.302.20 - VIII.208-23.

300-301-302-061 yoluMta.302.21 - II.77-12.

Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 302 木 목 mü дэвсгэрт эдгээр 21 үг бий. 木 목 mü 302 үгийн адагт.

006-125-302 töküM.302.22 - VI.177-172.

006-192-302 töküM.302.23 - V.157-3.

027-203-302 tutuM.302.24 - IX.213-10.

043-302 keM.302.25 - VIII.199-23.

065-110-302 horuM/oruM.302.26 - X.240-7,15.

203-027-302 tutuM.302.27 - VI.170-24,24.

Монголын Нууц Товчооноо, адагт орсон 302 木 목 та дэвсгэрт эдгээр 6 үг бий.

8. - N -, - N (debisger) 328 你 ニ ni

- N -, - N дэвсгэрийг Нууц Товчоонд 328 你 ニ ni гэсэн

нэг л ханз үсгээр тэмдэглэсэн байдал:

8-① Дэвсгэр (debisger) 328 你 ニ ni

Дэвсгэр 328 你 ニ ni нь Нууц Товчоонд монгол бичгийн хэлний

-N - тэй тохирдог. Монголын Нууц Товчоонд дунд орсон,

328 你 ニ ni -ээр тэмдэглэсэн - N - дэвсгэрт 7 үг буй.

- N - 328 你 ニ ni дэвсгэр үсэг чухам ямар үг, үгийн хэлбэрт орсон, тэр нь Нууц Товчооны хэддүгээр дэвтэр, бөлөг, мөрнөө гардгийг толилуулай:

你 ニ ni 328 үгийн дуна.

015-328-032-034-131 čaNčišuwai/JaNčiJuqai.328.1 - X .244-3.

015-328-032-044 čaNčiju/JaNčiju.328.2 - X .245-35.

015-328-032-058-085-026 čaNčiyata/JaNčiyday-a.328.3 - X .244-4.

019-328-018 eNte/eNde.328.4 - I .24-1; 31-6; II .90-28,30; III .106-15,16,17; 110-13; 112-8; 120-23; IV .146-12; VII .194-18.

019-328-018-024 eNteče/eNdeče.328.5 - III .104-18; 106-15,17.

019-328-018-(090)-220 eNtü(d)kün/eNdüdkün.328.6 - XI .255-51.

019-328-018-270 eNteče/eNdeče.328.7 - V .149-45; VI .184-2; IX .223-1; X .245-15,29; XII .271-9; 279-34,35; 280-23.

Монголын Нууц Товчооноо, дунд орсон 328 你 ニ ni дэвсгэрт эдгээр 7 үг бий.

03. Нууц Товчоон дахь дэвсгэр үсгийн давтамж

Нууц Товчоонд дэвсгэр үсэг бүхий нийт 4176 үг байна. Олон цөөний дэсээр жагсаавал,

- L -, - L дэвсгэрт нийт 1185 үг,

- R -, - R дэвсгэрт 1051 үг,

- G , (K)- , - G , (K) дэвсгэрт 788 үг

- D -, - D дэвсгэрт 703 үг

- S -, - S дэвсгэрт 220 үг,

- B -, - B дэвсгэрт 195 үг,

- M -, - M дэвсгэрт 27 үг

- N -, - N дэвсгэрт 7 үг бөгөөд энд,

- L -, - L -, - R - , - R авианууд тэргүүлж (2236 удаа) байгаа нь дундад зууны монгол хэлний сонин дүр төрх, цаашилбал монгол хэлний авианы бүтцийн нэгэн онцлогийг харуулна. Орчин цагийн монгол хэлэнд ч ийм үзэгдэл хэвээр байгаа ба түүнийг Оюут(компьютерын) үсгийн байрлалд анхааран үзэх учиртай.

Одоо, Нууц Товчооноо гарч байгаа дэвсгэр үсгүүдийн давтамжийн толийг хүснэгээр нарийвчлан үзүүлье:

дэвсгэр	тэмдэглэсэн ханз	дунд	адагт	
- S -, - S	① 010 思 사 sī	101 үг	107 үг (101+107 >208)	220 үг
	② 377 思 사 sī	2 үг	8 үг (2+8 >10)	
	③ 421 矢 실 shī	1 үг		
	④ 323 赤 鍇 ch'	1 үг		
- R -, - R	① 017 舌兒 아 ér	725 үг	318 үг (725+318 >1043)	1051 үг
	② 053 舌山而 ér	8 үг		
- G -, - G - K -, - K	① 028 克 乞 k'ē	262 үг	36 үг (262+36 >298)	788 үг
	② 058 黑 𠂊 hēi	413 үг	76 үг (413+76 >489)	
	③ 563 乞 결 ki	1 үг		
- L -, - L	① 040 勒 沔 lē	1052 үг	124 үг (1052+124 >1176)	1185 үг
	② 401 汰 暈 li	1 үг		
	③ 437 澈 暈 lēi	5 үг	3 үг (5+3 >8)	

- D -, - D	① 090 惕 朝 t'i	316 үг	387 үг (316+387 >703)	703 үг
- B -, - B	① 161 卜 朴 pa	185 үг	8 үг (185+8 >193)	195 үг
	② 487 不 불/부 p'u	2 үг		
- M -, - M	① 302 木 목 ma	21 үг	6 үг (21+6 >27)	27 үг
- N -, - N	① 328 你 니 ni	7 үг		7 үг
Бүгд				4176 үг

04. Товч гаргалга

Нууц Товчооны дэвсгэрлэх ёсыг нарийвчлан судалснаар бид, эргэлзээт олон зүйлийн баталгааг олж мэдэв, үүнд:

- Нууц Товчоог нангиадаар галиглахдаа аман хэлбэрээс буулгаагүй байна.

- Нууц Товчоог нангиадаар галиглахдаа, монгол бичмэл эхийг харж галигласан байна. Тэрхүү эх нь, монгол хэлний дэвсгэрлэх ёсыг хатуу баримталсан монгол бичгийн эх байсан байна.

Ингэхэд, монгол худам (モンゴル qudm-a) бичгийн эх юу, мөн,

Нууц Товчоо дахь үгийн эхний h- болон бусад зарим онцлогийг харгалзан үзвэл, монгол дөрвөлжин (モンゴル dörbeljin) бичгийн эх ч байсан байж болно.

- Тэрхүү эхийн Зөвбичих ёс нь, сонгодог монгол бичгийн хэлнийхээс нэлэнэн зөрөөтэй, урт ба хос эгшгийн дунд гийгүүлэгч жийрэглэж бичдэггүй дүрэмтэй байж. Тэгэхээр, урт ба хос эгшгийг тэмдэглэдэг Тод үсгийн зарчим нь, шинээр зохиосон бус, нэн эртний уламжлалыг өвлөн хадгалсан болиж таарч байна(Өдгөө Өвөрлөгч оноосон нэр болон зарим бичиг хараанаа хоёр эгшгийг дараалан бичсэн байдгийг энд дэлгэр эш татах нь илүүц буй заа)*1.*2

*1 Монгол хэлний эгшиг авиаанаа богино эгшиг(단모음), урт эгшиг (장모음) гэсэн хуваарь эртнээс уламжилж ирсэн. Нууц Товчооноо богино ба урт эгшгийг ханз(漢字 han-zì, 한자) үсгээр a, a'; e, e'e; o, o'o ... маягаар галигласан байдаг бол, сонгодог монгол бичгийн хэлнээ a, aya ; e, ege ; o, oo ... хэлбэрээр тэмдэглэж зурсан. Орчин цагийн монгол хэлнээ шинэ үсгээр хоёр эгшгийг давхарлан бичиж уртыг илэрхийлдэг дүрэмтэй. Энэ нь цаанаа, урт богино эгшиг үгийн утга ялгадаг, тухайлбал, авиаилбар, фонемий үүрэг гүйцэдэгдэг нарийн тогтолцооноос улбаатай монгол судлаачид юу эс андах. Гагчхүү энд, монгол хэлний урт эгшиг харь үсгээр хэрхэн галиглах вэ гэдэг, нэг мор болоогүй асуудалтай тулгардаг. Түүний дотор солонгос ханъыగ(한글) үсгийн галиг ч орно. Зөв галиглахгүй бол монгол үгийн утга өөр болчихдогийг авианы ижил нөхцөл дэхи дараахи жишээнүүдээс бэлхнээ үзж болно:

단모음 예 ↴ 장모음 예 ↴

ㅂAC (눈) ㅂAAc (종이)

ㅈAx(깃) ㅈAAx (가르치다)

ㄷEl (갈기) ㄷEEl (네벨, 테겔 – 중세 한국어에 차용된 몽골단어. 몽골민족 옷 이름)

ㄷEr (베개) ㄷEEr (상 上)

Үl (으니) YYl (구름)

Yp (씨, 씨앗) YYp (새벽)

Үl (으-탁) YUl (산)

xUp (히) xUUp (마두기)

tOc (기름) tOOc (먼지)

xOl (멀다) xOOl (식사)

би (비) BII (있다)

만ჯIn (무) 만ჯIIIn (만주의) ... зэрэг захаас авсаар олон.

Солонгос ханъыг(한글) үсгээр эгшгийн уртыг тэмдэглэдэггүй гээд өнгөрөх саналтай хүмүүс байдаг. Энгүүн үсгийн хувьд онц холбогдолгүй санагдаж магад. Гэхдээ,

- монгол хэлний урт эгшгийн учрыг сайтар ухаарсан эртний солонгос мэргэд байсан бөгөөд урт эгшиг бүхүй монгол үсгийг уртаар тэмдэглэсэн угүйсгэшгүй түүхэн баримт ч бий.

- орчин цагт, монгол хүний нэр, уул усны нэр, зэрэг цол, засаг захирага албан газрын нэр зэрэг оноосон изрийн хувьд урт эгшгийг тэмдэглэх шаардлага зайлшгүй гарна. Ялгахгүй бол утга өөрчлөгдөх тал бий, жишээлбэл:

"Tuul" гэдэг голын нэрийг 두울 гэж уртаар тэмдэглэхгүй 둘 гэвэл загасны нэр (연어의 일종) болчихно.

"Toono uul" гэсэн уулын нэрийг 도오노 гэж уртаар тэмдэглэхгүй 돈 гэвэл, 악랄하라 гэсэн утгатай болчихно.

"Ulaan-YYd" гэдэг хотын нэрийг 우우드, 우운 гэж уртаар тэмдэглэхгүй 우드, 운 гэвэл 정오; 전송하라 гэсэн утгатай болчихно

"Хаан" гэдэг цолыг **каан**, **каан** гэж ургаар тэмдэглэхгүй **кан** гэвэл зэрэг дэв нь доошлох болно.

"Улаанбаатар" гэдэг нийслэл хот, сургууль соёлын газрын нэрийг **Улаанбаатар** гэж галиглаж хэвшвэл, бичлэг ба дуудлагандaa яв цав нийцэхийн сац, монгол хэлний мэдлэг гүнзгийгээ харуулах иэгэн шалгуур болох учиртайг чухалчлан тэмдэглэсү.

※2 본 연구는 2013년도 한국학중앙연구원 펠로십프로그램의 지원에 의하여 수행완성되었음

Улаанбаатар **Улаанбаатар** · Сөннам 성남 хот
2013.03.15.